

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות
לכ"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש
זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תשיג

ערב שבת-קודש

פרשת צו

שושן פורים, ט"ו באדר-ב ה'תשס"ח

יוצא-לאור על-ידי

מכון ליובאוויטש שעל-יד

צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו — המרכז

מזווה בפתח גבוה

בגיליון תשי"א וקודמיו דנו בהוראות סותרות בעניין מזווה בפתח גבוה (אם להניחה בשליש העליון למעלה, כהוראת אדמו"ר הרש"ב, או כנגד הכתף, כהוראת הרבי).

הנה המובא ברמ"א ובש"ך שאומרים שהאחרון היה חוזר בו, זה לא בתור ודאי, אלא שאין הכרח לפסוק כאחרון, אף להדעות דהלכתא ככתראי גם בפוסקים. וברור שספק זה לא מוציא מדי ה"ודאי" הוראה להרוצים ללכת לאור דברי הרבי. ועל דרך דברי הרבי (ספר השיחות תשמ"ז ע' 310) בקשר להב"י שמכריעים כמותו אף אם מתגלה אחרת בנוסחאות אחרות בכתבי יד הרמב"ם. ומובא על דרך זה במקורות רבים ב"ברית יעקב" (סופר) סימן מ"א ובנסמן שם.

השקעות כהלכה

בגיליון תש"ה ונוספים דנו בעניין נתינת רווח בעסקים למחללי שבת. יצויין שכל הנדון הוא רק על הפרסום בריש גלי על החרמת קנייה ממחללי שבת, אבל גם בלא זה ישנו דין ומצווה "קנה מיד עמיתך" להקפיד שהרווח יהיה דווקא לשומרי מצוות (ואף להעדיף שומר יותר משומר פחות), כמובא ב"מנחת יצחק" (ח"ג סי' קכט). אלא שאי-אפשר להורות בזה בגלוי מחשש איבה, שהרי אף לעניין גויים, כתב הרב יוסף חיים זוננפלד ב"שלמת חיים", שמשתדלים לא לקנות מהם, אך לא בצורה מאורגנת המעוררת איבה כו'.

(ולפי זה במקום האפשר, כשאין חשש הלכתי כמו בשביעית, ההשתדלות הפומבית הרצויה היא להימנע מקנייה מהאויבים ועוזריהם, ולא על התארגנות למניעה קנייה מגויים בכלל).

הרב משה שמעון חביב, כולל אברכים רחובות

לזכות

אנשי החסד הדגולים

הרה"ח ר' אברהם משה דייטש והרה"ח ר' גבריאל גופין שיחיו

ולע"נ האחים הרה"ח ר' זלמן יודא ור' יוסף יצחק,

בני הרה"ח ר' שלום ישעי' ע"ה דייטש

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

י"ד באדר שני ה'תשס"ח – כ"א באדר שני ה'תשס"ח

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	י"ד באדר-שני	ה'ל גזילה ואבידה פרק י"ב.	ה'ל תומאת מת פרק יב.	מל"ת רסו.
ש"ק	ט"ו באדר-שני	פרק יג-טו.	פרק יג.	מ"ע קצד.
א'	ט"ז באדר-שני	פרק טז-יח.	פרק יד.	מל"ת רסט. מ"ע רד.
ב'	י"ז באדר-שני	ה'ל חובל ומוזיק.. בפרקים אלו. פרק א-ג.	פרק טו.	מ"ע רלו.
ג'	י"ח באדר-שני	פרק ד-ו.	פרק טז.	מ"ע רלו.
ד'	י"ט באדר-שני	פרק ז-ח. ה'ל רוצח ושמיטת נפש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק יז.	מ"ע רלו. מל"ת רפט. רצו*.
ה'	כ' באדר-שני	פרק ב-ד.	פרק יח.	מ"ע רכה. מל"ת רצה**.
ו'	כ"א באדר-שני	פרק ה-ז.	פרק יט.	מ"ע רמו. מל"ת רצג. רצז. מ"ע קפב.

זמני השבוע*

תאריך	עלות השחר**		זמן זריחה ותפילין	זמן זריחה החמה	זמן ק"ש סוף הצות והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	ד' 120 לפני הזריחה	ד' 72 לפני הזריחה						
ו', י"ד באדר-ב	3:44	4:32	4:54	5:49	8:44	11:48	5:52.3	6:16
ש"ק, ט"ו באדר-ב	3:43	4:31	4:53	5:47	8:44	11:48	5:53.0	6:17
א', ט"ז באדר-ב	3:41	4:30	4:51	5:46	8:43	11:48	5:53.7	6:18
ב', י"ז באדר-ב	3:40	4:28	4:50	5:45	8:42	11:47	5:54.3	6:18
ג', י"ח באדר-ב	3:38	4:27	4:49	5:43	8:41	11:47	5:55.0	6:19
ד', י"ט באדר-ב	3:37	4:26	4:47	5:42	8:40	11:47	5:55.7	6:20
ה', כ' באדר-ב	3:35	4:24	4:46	5:41	8:40	11:47	5:56.4	6:20
ו', כ"א באדר-ב	4:34	5:23	5:45	6:40	9:39	12:46	6:57.1	7:21

* הזמנים מתייחסים לאזור המרכז. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר נהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להתמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"ז בסידורו (יסדר הכנסת שבת) מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (לשון אדה"ז שם. שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים		תל-אביב		חיפה		באר-שבע	
	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ	צה"ש	דה"ינ
צו / שושן פורים	5:16	6:29	5:31	6:31	5:22	6:30	5:33	6:30
שמיני / פרה	6:20	7:34	6:36	7:36	6:27	7:35	6:37	7:35

עורך ראשי: מנחם מענדל ברוד • עורך: נחמיה קפלון • הגהה: יוסף-יצחק אולידורט

מזכיר: מנחם לויבאוויטש-שעל-יד צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו - המרכז

יו"ר: הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונוב

כתובת: ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915, טל' 03-9607588, פקס: 03-9606169

אינטרנט: www.chabad.org.il דואר אלקטרוני: chabad@chabad.org

ב) זה שהבעש"ט הראה לתלמידיו מחזות מרחוק, לעת-עתה ידוע לי על פעמיים - "שור שיושב ואוכל עם בגדי שבת" (ספר השיחות תש"ב עמ' 7. הוספות לכתר-שם-טוב, מהדורת תשס"ד סי' שעה וש"נ), ו"בעל-הבית שקורע את חבירו כדג" (היום יום כ"ט תשרי, מאגרות-קודש אדמו"ר מהוריי"צ כרך 1 עמ' קיב). האם אלו היו הפעמים היחידות, מלבד השלישית המסופרת כאן?

הרב יוסף שמחה גינזבורג, עומר

בעניין פיטורי נפטר

במה שכתבתם ב'התקשרות' גיליון תש"י, פרשת ויקהל, אודות "פיטורי נפטר מכל החברות", שהנהגה זו מובאת גם בספר 'דרכי חסד' אך שם אינו מכריע בדבר, וסיים הרב גינזבורג: "כמדומני שבפועל אין נוהגין בזה בין אנ"ש".

אמנם זכרוננו שכאשר למדתי בכולל אברכים שע"י מזכירות כ"ק אדמו"ר והייתי חבר אז ב'חברא קדישא' דקראון הייסס, שמעתי הוראה בזה שלפני סתימת הגולל צריך לומר לנפטר: "הינך נפרד מכל החברות שהיית מקושר בהן", וכן נהגנו בכמה וכמה הלוויות.

ואיני זוכר אם שמעתי הוראה זו מהרה"ח ר' חיים-שלום-דובער שי' ליפקער, או מהרה"ח ר' שלו' ישראל שי' חודקוב.

ויהי רצון שיתקיים "בילע המוות לנצח וגו'" בקרוב ממש.

הרב מתתיהו בראנדווין, פוסטוויל, איובה (ארה"ב)

מגדיל' במוצאי-שבת-קודש

בקשר לכירור בנושא: - על-פי הזכור לי, בשנת תשל"ח, לאחר אירוע-הלב, היה הרבי מתוועד במוצאי שבת קודש ונטל ידיו לסעודת מלווה-מלכה, וזכרוננו ששמעתי בשידור שאמר בברכת המזון 'מגדיל'.

הרב דוד מאיר דרוקמן, רב העיר קריית-מוצקין

תפילין על ספר

בגיליון תש"ט ע' 15 הוזכר שהרבי הוריד תפילין מעל גבי ספר, ובהערה 22 מובא שלכאורה קדושת תפילין חמורה מספר (ובפרט ספר נדפס), עד כאן דבריו. והנה כדברי ההערה כן דעת הריטב"א והט"ו והש"ך והחיד"א וה"שלמי ציבור". אבל כהנהגת הרבי כתב ה"מנחת כהן" וכן דייק הסמ"ע (בחושן משפט סימן פ"ז) מדברי הרמ"א (ורבינו ירוחם) וכן דעת הרב המקובל מהר"מ פאפירש ב"אור צדיקים" ומהר"ש פרולינטין ב"בית הרואה".

אך אין ראייה שדעת הרבי דווקא כדעתם, כי ייתכן שמחמיר כשתי הדעות [מקורות הדעות נסמנו ב"כף החיים" (סופר) או"ח סימן כ"ה ס"ק ק"א].

(2) 'התקשרות', גיליון תש"י עמ' 15.

(3) הרה"ח ר' מיכאל אהרן שי' זליגואן נתן תאריכים מרשימותיו: מוצש"ק צו אור ל"ז אדר-שני, מוצש"ק שמיני אור לכ"ד אדר-שני (אבל במוצש"ק קדושים אור לאדר"ח אייר אמה, כמוכן, 'מגדול').

ראב"ע על פיוטים / מחזות מהבעש"ט / פיטורי נפטר / מגדיל / תפילין, מזוזה והשקעות

יחס ראב"ע לפיוטים

בחוברת התקשרות תש"י (ויקהל שנה זו) כתב הרב לאופר יפה על ראב"ע.
ויש להעיר לנאמר שם עמ' 10 בעניין יחס ראב"ע לפיוטים. אכן, בפירושו על קוהלת (הא) האריך
בביקורת על הפייטנים הקדמונים, כגון ר' אלעזר הקליר (ביוניתי: החזן!), ששיבשו הלשון והשתמשו
בתכנים מהמדרש שאינם ראויים בתפילה. ואולם ראב"ע עצמו חיבר מאות פיוטים שנכנסו לתפילות, וכגון
סדר עבודת יום הכיפורים שלו הנהוג אצל יהודי תימן עד היום.
את פיוטיו ההדיר פרופ' ישראל לוי בשינוי כרכים.

ד"ר צבי מלאכי, מכון הברמן למחקרי ספרות

מחזות מרחוק אצל הבעש"ט

ב'התקשרות' גיליון תש"ח עמ' 18 במדור 'אוצרות דור ודור' הובא משיחת כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע
בני"ט כסלו תרפ"ג "שזו המעשה הוא אחת מהג' פעמים שהראה הבעל שם טוב לתלמידיו שראו בעיניהם
מה שנעשה בריחוק מקום כעין שמצינו בלישע כו".
משום מה, גם בשיחה האמורה, במקום שצויין שם, בהוצאת קה"ת משנת תשנ"ב (ספר השיחות תר"פ-
תרפ"ז, תרפ"ג עמ' 40) לא נסמך על כך מאומה, וחבל.
כדאי לציין:

(א) במה שמזכיר על זה את הנביא אלישע, צריך עיון למה הכוונה, כי איני מוצא לעת-עתה שכתוב
שהנביא הראה לאנשים דבר באופן כזה.
במקום אחד (מלכים ב, וט"ז) כתוב שהנביא הזהיר את מלך ישראל ממארכים של ארם, וארם חיפשו מי
מספר זאת למלך; ובמקום אחר (שם יג, טו) "חץ תשועה לה' וחץ תשועה בארם" ציווה הנביא למלך לירות
חיצים מן החלון וזה יביא ניצחון על ארם, אך לא כתוב שהמלך שירה - גם ראה משהו.

(1) ראה ערוך ערך קלר (השלישי) וערוך השלם שם.

מסירות-הנפש הופכת גם את אחשוורוש למסייע

מדוע נס המגילה מתחיל ב"תוקפו של אחשוורוש"? • למרות גדלותו
של אחשוורוש למטה, וכן שר גדול למעלה, כשמדובר בהצלת בני-
ישראל - לב מלכים ושרים ביד ה'! • כאשר בני-ישראל מגלים בעצמם
את כוח מסירות-הנפש, מתגלה שגם אחשוורוש הופך להיות מסייע •
משיחת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו

"לעשות אותם ימי משתה ושמחה"⁵, "את ששמחתו
תלויה בבית-דין, יצא זה (שבת) ששמחתו תלויה בידי
שמים"⁶. ולכן ההלכה היא שמקיימים את סעודת
פורים בט"ז (יום ראשון)⁷.

אמנם, כל זה הוא בנוגע לשני עניינים אלו -
קריאת המגילה (ועל דרך זה מתנות לאביונים ששייך
לקריאת המגילה, "מפני שעניניהם של עניים נשואות
במקרא מגילה"²) שמקדימין ליום ששי, וסעודת
פורים (ועל דרך זה משלוח מנות, השייך לסעודה⁸)
- שמאחרין ליום ראשון;

אבל "ועל הנסים" - אומרים בזמנו, ביום השבת?²
והטעם לזה - בפשטות - מכיוון שאין שום טעם
שלא לאומרו ביום הפורים עצמו (דהיינו ביום
השבת), לא משום עירוב שמחה התלויה בבית-
דין בשמחה התלויה בידי שמים, ולא משום חשש
הוצאה בשבת (שהרי אין צורך בבקי כדי לומר "ועל
הנסים", להיותו נוסח ידוע בתפלה), ולכן נשאר

א. [כ"ק אדמו"ר נטל ידיו הקדושות לסעודה. ציוה
לנגן "צ" פרייליכן ניגון (=ניגון שמח)]. ואחר כך
אמר:

אודות פורים שחל בשבת (היינו בשושן ובשאר
ערים המוקפות חומה שבהם יכול פורים לחול
בשבת) - מצינו בירושלמי¹ שיש כמה דעות כיצד
צריך להיות סדר ההנהגה:

קריאת המגילה - אי אפשר לקיים בשבת, כיוון
ש"אין הכל בקיאים במקרא מגילה, גזירה שמא יטלנה
בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירנה ארבע אמות
ברשות הרבים, והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא
דלולב"². ולכן בהכרח לקרותה בי"ד (יום ששי) או
בט"ז (יום ראשון). ויש כזה ב' דעות, וההלכה שקורין
בי"ד³.

סעודת פורים - גם כן אי אפשר לקיים בשבת,
כיוון שבשבת ישנו עניין השמחה, כמאמר רז"ל:
"וביום שמחתכם אלו השבתות", ובפורים יש חיוב

(1) מגילה פ"א ה"ג.

(2) מגילה ד, ב.

(3) רמב"ם הל' מגילה פ"א ה"ג. טוש"ע או"ח סתרפ"ח ס"ו.

(4) ספרי בהעלותך י"ד, יו"ד.

(5) אסתר ט, כב.

(6) ירושלמי שם ה"ד. הובא בט"ז או"ח שם.

(7) שו"ע שם.

(8) ראה תרומת הדשן סק"א.

עניין זה בזמנו, כיום הפורים (דהיינו בשבת). ועל-פי זה מובן, שכל העניינים שבהם אין שייכים טעמים לשינוי הזמן - נשארים בזמנם, כיום הפורים עצמם. והנה, הסדר הרגיל הוא שהתוועדות דיום הפורים⁹ קשורה עם אמירת מאמר חסידות. ומכיוון שמצד טעמים מסויימים לא נאמר מאמר חסידות אתמול - יש לאומרו עתה. |ניגנו ניגון ואחר כך אמר מאמר ד"ה מגילה נקראת|

* * *

ב. עיקר עניין הפורים הוא קריאת המגילה. והיינו, שאף שיש בפורים עוד כמה עניינים, משלוח מנות, מתנות לאבינונים, ועוד, מכל מקום, העיקר הוא קריאת המגילה. ולכן, בברכות הפורים - מברכים "על מקרא מגילה", ולא על שאר העניינים. ואף שיש לכוון להוציא גם את מצוות משלוח מנות ומתנות לאבינונים כו"¹⁰ - הרי הברכה בפירוש היא "על מקרא מגילה" דווקא. ויתרה מזו: גם ב' הברכות "שעשה נסים" ו"שהחינו", שהן על "עיצומו של יום" (ולכן גם מי שנמצא במדבר ואין לו מגילה חייב לברך ב' ברכות אלו) - נתקנו בשעת קריאת המגילה דווקא, כיוון שקריאת המגילה היא עיקר עניין הפורים, ובה מתבטא העניין ד"עיצומו של יום"¹¹. וכיוון שכן הוא הדין על-פי נגלה - הרי כן הוא גם בפנימיות העניין.

ג. אודות קריאת המגילה שנינו¹²: "מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא בה ידי חובתו, רבי מאיר אומר כולה, רבי יהודה אומר מאיש יהודי"¹³, רבי

יוסי אומר מאחר הדברים האלה"¹⁴. ומבואר בגמרא¹² בטעם הפלוגתא: "וכולן מקרא אחד דרשו, ותכתוב אסתר המלכה ומרדכי היהודי את כל תוקף¹⁵, מאן דאמר כולה - תוקפו של אחשוורוש, ומאן דאמר מאיש יהודי - תוקפו של מרדכי, ומאן דאמר מאחר הדברים האלה - תוקפו של המן, ומאן דאמר מבלילה הוא"¹⁶ - תוקפו של נס". ומכיוון שאנו פוסקים¹⁷ "הלכה כדברי האומר כולה" - נמצא שההלכה היא שבקריאת המגילה צריך להודיע גם "תוקפו של אחשוורוש". ופירוש הדברים - שכדי לדעת "תוקפו של נס", ולהבינו כדבעי בכל הפרטים, יש צורך להודיע "תוקפו של אחשוורוש"¹⁸.

ד. וביאור העניין:

אחשוורוש כפשוטו - היה "מלך בכיפה"¹⁹, שמלך על העולם כולו, ומלכותו היתה באופן של התפשטות - כפי שמצינו²⁰ שהשתמש בכלי המקדש ובגדי כהונה, וישב על כסא שלמה כו', ומצד גורל התפשטותו היה ביכולתו לערוך משתה במשך "שמונים ומאת יום"²¹ - שלא מצינו במקום אחר משתה שנמשך זמן רב כל כך, מלבד משתה זה, שמטרתו היתה להראות "את עושר כבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו"²¹ של אחשוורוש.

ונוסף על גדולתו של אחשוורוש למטה - הרי זה מורה גם על גדלותו של השר שלו למעלה, שכן, מצד גדלותו של השר למעלה היתה גדולתו של אחשוורוש למטה. |מאמר המוסגר:

המלכים שהיו פעם ברוסיה, היה ביכולתם לעשות כל מה שלכם חפץ, כיוון שלא היה על גביהם שום

14 שם ג, א.

15 שם ט, ט.

16 שם ו, א.

17 רמב"ם שם ה"ג. טושו"ע שם סתר"צ ס"ג.

18 ראה גם שיחת פורים דאשתקד ס"ו ואילך (תורת מנחם

- התוועדות ח"ח ע' 27 ואילך).

19 מגילה יא, סע"א.

20 שם, ב ואילך. תרגום שני לאסתר א, ב. אסתר"ד פ"א, יב.

21 אסתר א, ד.

תוארו הדמויות (עם ההסתייגות הנ"ל בפתח הספרון). הספרונים היו למראה עיני הרבי ולא היתה שום הערה בעניין השימוש באיורים. כידוע, הכלל שהורה הרבי לצאגו"ח, שאין צורך לשאול על כל פעולה או פרסום, אלא מדווחים או שולחים את הפרסומים, ואם אין הערות - ממשיכים בפעולה או בפרסום. ראוי גם לזכור שהספרונים האלה יצאו לאור באופן רשמי על-ידי חב"ד, וחולקו להמוני ילדים מדי שנה בשנה. מאידך, בספר "מורה לדור נבוך"¹⁶ הופיע (בתרגום מאנגלית) מכתב ארוך שכתב הרבי לאשה מקליפורניה ביי"ד תמוז תשמ"א, ובו הרבי מסתייג לגמרי, ומשתדל להניא אותה מהרעיון להפיק סרט על 'שבע הנביאות' שכתב"ך. ולכאורה, הנימוקים שם, או חלקם, מתאימים לכאורה גם ל"מחנייים" |בין השאר: שאי אפשר לדאוג לכך שההצגה תשמר את הרמות המקודשת מן העבר הרחוק כפי שעוצבה מזמן במוחות הצופים (הקרובים ליהדות) על-פי מושגיהם, ולא תפגע ברגישויות שלהם. "דבר זה יהיה נכון גם בהצגה ספרותית; על אחת כמה וכמה כאשר מציגים את זה בצורה נראית לעין, במיוחד בצורה של תמונה בתנועה, לטלוויזיה וכדומה, במונחים של אנשים ומאורעות חיים, כמו 'דרמה דוקומנטרית' או הצגה של סרט דומה", ואפילו אלה הרחוקים שיתקרבו על-ידי הסרט, סביר מאוד שבגלל ההתרשמות שיקבלו ממנו יהיו להם מעצורים בהתקדמותם ביהדות|. ואולי הטעם להסתייגות החד-משמעית של הרבי הוא מכיוון שהכוונה שם הייתה לתאר את דמות הנביאים פניתי בשאלה זו לכמה וכמה עסקנים ורבנים מאנ"ש ולא שמעתי דבר ברור. אשמח אם יש בידי מישהו הוראה ברורה או לפחות הסבר על עמדת הרבי בנושא.

16 ח"ב עמ' 201.

מינוי ל'התקשרות'

אפשר לקבל את גיליון 'התקשרות'

ישירות הביתה באמצעות הדואר

מינוי לשנה: 177 ש"ח (ב-4 תשלומים)

מינוי לחצי שנה: 88 ש"ח (ב-2 תשלומים)

את השם, הכתובת והתשלום יש להעביר לפי הכתובת:

'התקשרות', מחלקת המנויים, ת"ד 14 כפר-חב"ד 72915.

כמו-כן אפשר להירשם בטלפון ולשלם בכרטיס אשראי, בטל' 03-9607588, שלוחה 130

שאלה: עד מתי אפשר לקיים מצוות ניחום אבלים; האם מצווה לנחם גם אחרי שבעה, שלושים וכו'?

תשובה: אמרו חז"ל:⁷ ה'ראוה את חברו אָבֵל בתוך שלושים יום, ועדיין לא ניחמו, מנחם אותו בנוסח הרגיל על אבל זה; בלשון הראשונים:⁸ "תתנחם מן השמים" מאבל זה שאירע עליך". אבל לאחר שכלו ימי אבלו (כאביו ואימו לאחר י"ב חודש, ובשאר קרובים לאחר שלושים), אינו מדבר עמו תנחומין, אבל מדבר עמו מן הצד,⁹ והיינו שאומר לו: "תתנחם מן השמים" סתם, ללא הזכרת שם הנפטר,¹⁰ כדי שלא "לפתוח את הפצע" מחדש. הפוסקים שהשמיטו עניין זה¹¹ סוברים, כנראה, שלאחר שבעה הניחום אינו אלא רשות; הרי שלדין הוא חובה. ואכן כ"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע כתב לרבי בנוסח המלא "המקום ינחם... וירושלים"¹² לאחר ה'שבעה' על הסתלקות אביו הרה"ק ר' לוי יצחק נ"ע¹³. אבל הרבי כתב¹⁴, שאין אומרים נוסח "המקום ינחם" לאחר 'שבעה'. לפי זה, רצוי לנחם אז בנוסח אחר.

יש שכתבו, שבימינו לא נהוג לנחם כלל לאחר ש"כלו ימי אבלו"¹⁴ (גם אם לא ניחמו לפניכן). ויש לברר מנהג רבותינו נשיאינו בזה.

אגב: א) על נוסח "המקום ינחם..." עונה האבל 'אמן', וכך נהג הרבי. ב) כשנפרדים מאבל (או מהלוויה וכדומה) רגילים לברך "להתראות בשמחות", ושמעתי בשם הרבי¹⁵ שלא לומר כן, כי גם השם (מסכת, הלכות) "שמחות" נסוב לאבילות, ועדיף לומר (כברכת הפרידה הקבועה של הרבי) "לבשורות טובות".

ציור דמויות הנביאים וחז"ל

נשאלתי בקשר לציורי 'קומיקס' כתיאור סיפורים שבתנ"ך ובדברי חז"ל, האם יש הגבלות על ציור הנביאים והחכמים עצמם.

והנה, למציאתם לאור של חוברות 'מחניים' (הרה"ח ר' גרשון שי' בורקיס) היה עידוד רב מהרבי לאורך שנים, ושם צוירו לא רק חכמי הדורות וחז"ל, אלא אף דוד המלך ע"ה ועוד דמויות מהתנ"ך, אלא שהוסיפו את ההסתניגות הידועה, ש"הכוונה בציור היא רק להמחשה, ולא לתאר את דמות הצדיק".

כמו כן ידועים הספרונים שהוציאו לאור צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק לקראת תהלוכות ל"ג בעומר, שבהם הובאו סיפורי צדיקים, ובתוכם גם סיפורים על אישים מחז"ל. בספרונים נכללו גם איורים שבהם

(7) תוכן הדברים – ברייתא וגמרא מו"ק כאב, מסכת שמחות פי"ד, הובאו להלכה ברא"ש שם (פ"ג סי' לח) ובטושו"ע יו"ד סי' שפה.
(8) זה אמור להיות דוגמא לנוסח הנחמה הרגיל, וקרוב לנוסח הנאמר למנהג הספרדים "מן השמים תנוחמו".
(9) נמוקי יוסף מו"ק שם.

(10) הרי"ף והרמב"ם – ראה מש"כ בהקשרות יגלויות: תסח על 14 ריתעה עמ' 15.
(11) התוספת הנפוצה כיום "ולא תוסיפו לדבא עוד" היא מאוחרת, וללא מקור (לאמירתה. הנוסח הוא ע"פ הפוסק בירמיה לא,א), והרבי לא הזכירה, עכ"פ בשנת תשמ"ח, בנוסח הניחום כלל. אמנם באג"ק (ח"ד עמ' שפא. ח"ו עמ' שנט. חכ"ה עמ' קסג. חכ"ו עמ' קסב. חכ"ח עמ' קנא) הזכירה, אבל לא כסיום לנוסח "המקום ינחם".

(12) 'תורת מנחם – מנחם ציון' ח"א עמ' 39. והרי בזה מדברים חז"ל "המוצא את חברו אבל", וכלשון הנמוקי יוסף "אם עדיין לא ניחמו" (ודלא כדברי שם).

(13) במכתב-תנחומין להודעה על אבל שנתאחרה, הנדפס בלקוטי שיחות כרך לה עמ' 269: "ידוע נוסח המסורת...". בתוך שאר אבלי ציון וירושלים" (שמקורו צוין לפרישה על הטור סי' שצג ס"ק ג) וביחד עם זה באה הוראה אשר נוסח זה אומרים במשך השבעה ימים, ולאחרי זה אין לאומרו (ואכן הרבי לא כתב זאת כאן כנחמה כלל, ואף השמיט את תחילתו "המקום ינחם...", וכמדומני שכן נהג בכלל במכתביו שנכתבו לאחר השבעה), והטעם הוא שאז מתחילה כבר תקופת הנחמה". ולא הבנתה. א. היכן מצויה ההוראה שבאה "ביחד עם זה". ב. איך ליישב זאת עם ההלכה לדלעל ועם הנהגת אדמו"ר מהרי"צ. וה' יאיר עינינו.
(14) גרוך השלחן סי' שפה ס"ג, ואולי מפני שאז אינו אלא 'רשות' לכל הדעות (ראה מאירי שם).
(15) מפי הרה"ח ר' חיים-לויי-יצחק שי' גינבורג, מדברי התנחומין בשנת תשמ"ח.

"קאָנגרעס" וכיוצא-בזה. בשנים האחרונות היה קיסר רוסיה "שיכור", וכשרצו היהודים לפעול עליו בעניין מסויים, היו יוצאים לקבל את פניו בספר-תורה.

באותה תקופה כיהן הרד"ץ [=ר' דוד צבי חזן]²² ברבנות בטשערניגאָו, וכשהגיע הקיסר לביקור בטשערניגאָו, נהג הרד"ץ בהתאם לסדר הנ"ל, ויצא לקראת הקיסר כשהוא לבוש "סירטוק", ונושא ספר-תורה, וכשהגיע בסמיכות לקיסר – עמד על מקומו, הניח את ידו על מצחו וכך היה סדר הנהגתו של הרד"ץ²³: לפני שהיה מברך ברכה, היה מניח את ידו על מצחו ומכוון כוונת הברכה – ש"הוי"ו הוא "היה

על בני-ישראל כמו המן"²⁶, וכפי שאמר למרדכי ואסתר "כי כתב אשר נכתב בשם המלך ונחתום בטבעת המלך אין להשיב"²⁷.

ואף-על-פי-כן – מבלי הבט על גודל רשעותו של אחשוורוש, ועל כך שמלך בכיפה, ולכאורה היה ביכולתו להוציא לפועל את רשעותו באין מונע – הרי כיוון ש"לב מלכים ושרים ביד ה'²⁸, היתה הנהגתו של אחשוורוש שלא על-פי שכל – ש"הרג אשתו מפני אוהבו והרג אוהבו מפני אשתו"²⁹, כיוון שכך היתה הכוונה העליונה.

"תוקפו של אחשוורוש" עצמו התנהג על-פי הכוונה

העליונה. מכיוון ש"לב מלכים ושרים ביד ה'", הרי העולם

עצמו מתנהג באופן שמוסייע לקיום התורה ומצוות

ה. וזהו הפירוש שעל-ידי שמודיעים "תוקפו של אחשוורוש" מודיעים את "תוקפו של נס" – שמבלי הבט על "תוקפו של אחשוורוש", הרי "לב מלכים ושרים ביד ה'", ובוזה ניכר "תוקפו של נס".

ונקודת העניין – שכאשר מדובר אודות בני-ישראל, אזי מתבטלים כל העניינים המגנדים כו', מבלי הבט על החוק והתוקף שלהם,

ובפרטיות – הן כשמדובר אודות הרמת בני-ישראל ישראל, והן כשמדובר אודות הרמת בני-ישראל למדרגיה נעלית יותר³⁰, שזהו כללות עניין הפורים, שעל-ידי הגזירה נתגלה בבני-ישראל כוח המסירות נפש, ועל-ידי זה נפעל עניין עמוק יותר בקיום התורה ומצוות לדורות, כיוון שעד אז היה קיום התורה

הוא ויהיה כאחד²⁴, "אלקינו" הוא כחנו וחיותנו²⁵ כו', וביקר "שנתן מכבודו לבשר ודם" בקול רם, כדי שיענו אחריו אמן. הקיסר ראה שעומד לידו יהודי לבוש בצורה מוזרה ("עפעס מאָרנע אָנגעטאַן"), אוחד בידו ספר-תורה, ומרים עליו את קולו ("און שרייט אויף אים")... עד שהסבירו לו את פשר העניין.

לאחר ששב הרד"ץ לביתו, פנה אליו אחיינו – שהיה "משכיל" במקצת ("אַביסל אָן אויפגעקלערטער") – ושאלו לאמר: "פעטער!" הרי יודע אתה שהקיסר הוא "שיכור" וכו', ואיך אפשר להתייחס אליו בצורה כזו – לברך ברכה, ולצאת לקראתו עם ספר-תורה וכו'? – ענה לו הרד"ץ: "פעטאַן!" [=חסר-הבנה] הרי יש לו **רשע למעלה!**!

ונוסף לגדולתו של אחשוורוש (כנ"ל) – היה גם **רשע**, במידה לא פחותה מהמן, וגם הוא חפץ בגזירה

(26) ראה מגילה יד, רע"א.
(27) אסתר ח, ח.
(28) לשון הרגיל – ע"פ משלי כא, א. וראה לקו"ש חי"ג ע' 285 הערה 1. ושו"ב.
(29) אסתר"ד פ"א, א.
(30) הענין ד"הרג אשתו מפני אוהבו" – הי' לשם הרמת בני-ישראל והענין ד"הרג אשתו מפני אוהבו" – הי' לשם הרמת בני-ישראל למדרגיה נעלית יותר, כיוון שעיי"ז היתה גזירת פורים כו' (אינו בבירור – המו"ל).

(22) ראה אודותו – סה"ש תרצ"א ע' 223 הערה 131. וש"נ.
(23) ראה סה"ש תש"ג ע' 143.
(24) ראה חז"ג רנז, סע"ב. פרדס ש"א פ"ט. תניא שעהיה"א פי"ז (פב, א).
(25) ראה טושו"ע ואדה"ז אור"ח ס"ה.

הבטה בש"ן התפילין / ניחום לאחר שבעה / ציור דמויות הנביאים

הסתכלות בשינין של ראש

בקובץ היכל מנחם¹, נאמר שבשעת חליצת התפילין יש להביט ולעיין בהשינין². וב'התקשרות'³ כתבנו על כך: "וצריך עיון דיוק הדברים, כי הוראה זו מופיעה רק לפני ההנחה, בזוהר ח"ג דף רעד ע"א" [ברעיא מהימנא]³.

אמנם העירני הרה"ח ר' זאב שי' ריטרמן, שבשיחת ש"פ בא תש"ד⁴ מסופר⁵, שהבעל-מגיה ר' זלמן מאורשא⁶ סיפר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע בילדותו, שבהיותו כאברך אצל כ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' בשנים האחרונות לפני הסתלקותו, ראה פעם את הרבי דרך סדק בדלת, בשעה שה'צמח צדק' חלץ את התפילין של-ראש, אחז את התפילין בידו הקדושה, הסתכל עליהן משך זמן במבט חזק וחודר, ולאחר מכן נשקן. וסיים "ומחזה זה העמיד אותי על הרגליים...".
ואם כי שם לא צויין על מה הביט ה'צמח צדק', יש מקום לבדוק את העניין.

(1) ח"א עמ' רי, מרשימת יחידות.

(2) גיליון תלא עמ' 16 הערה 77.

(3) הובא בס' מצות תפילין להשל"ה בשם אביו, ובסי' כה בעטרת זקנים ס"ק ב, בכף החיים ס"ק לה, ובאות חיים ושלום ס"ק יד.

בזוהר עצמו כתוב רק שהמניח תפילין צריך להסתכל בשינין ולכוון בזה, אבל לא מפורש מתי יעשה כן. אבל כל המביאים הנהגה זו הבינו שהכוונה לפני ההנחה, ראה בפסקי תשובות שם ס"ק יט.

וכתב בכף החיים שם ע"פ הר"ח שיש להסתכל תחילה בשינין של ד' ראשין, ובאבן יקרה על שו"ע הזוהר שם ס"ק כד כתב שיש לדחות זאת.

(4) סעיף יו"ד - ס' השיחות תש"ד עמ' 60. בתרגום ללה"ק עמ' נז.

(5) הלשון תוקנה מעט בהתאם למקור.

(6) במקור "ארשער". שם העיר אורשא, שהיתה בה קהילה ותיקה מאנ"ש, מוזכר רבות בשיחות ומכתבי כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע, כגון בסה"ש תרפ"ז עמ' 134, 147-8, ובאג"ק שלו ח"א במפתח מקומות.

(על-ידי ההתעוררות שעורר אצלם מרדכי, שעל-ידי זה פעל שגם אלו ש"השתחוו כו"³⁵ עמדו במסירות נפש כל השנה כולה), גילו שאחשוורוש עצמו אינו מנגד אלא מסייע, כן הוא "בזמן הזה" - שכאשר אין מתחשבים ב"גזירות" שמצד העולם שנראה כמניעה לקיום התורה ומצוות, אלא פועלים הן בעצמו והן בזולת שתהיה ההנהגה כרצונו של הקב"ה במסירות נפש - אזי גם העולם עצמו, באופן ד"עולם כמנהגו נוהג", מסייע לכך.

ח. עניין זה (שתוכנו היציאה מהמצרים וההגבלות של העולם) התחיל בשעת מתן-תורה, שאז עמדו כל נשמות-ישראל (אפילו נשמות הגרים)³⁶, ושמעו מהקב"ה בכבודו ובעצמו "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"³⁷, שעל-ידי זה ניתן הכוח לכל אחד ואחד מישראל לצאת מהמצרים וההגבלות של העולם.

אמנם, בשעת מתן תורה היתה רק התחלת העניין, ואילו גמר וקיום הדבר היה בפורים. ומיני אז יש לנו בפנימיות את הכוח שלא להתחשב במיצרים של העולם ולעמוד במסירות נפש על עניני תורה ומצוות.

וכאשר כל אחד ואחד מישראל פועל בעצמו את עניין "יציאת מצרים", שלא להתחשב ב"מצרים" (מיצרים והגבלות) שלו, שאז רואה הוא בגילוי שגם חלקו בעולם מסייע לו בעבודתו (כנ"ל) - אזי יתגלה גם בכללות העולם העניין ד"דירה בתחתונים", כי, התגלות פנימיות הלב שבו, שזהו עניין משיח הפרטי³⁸ - מהוה הכנה לביאת משיח הכללי, במהרה בימינו.

(מהתנועות פרשת צו, שושן פורים, ה'תשי"ד. ד. 'תורת מנחם

- התנועותיו' ה'תשי"ד ח"ב (יא) עמ' 130-135, בלתי מוגה)

ומצוות באופן ד"אשר החלו לעשות"³¹ בלבד, כמאמר רז"ל³² "מכאן מודעא רבה לאורייתא" (שקבלוה באונס), ואילו בפורים היה עניין "וקבל היהודים"³¹ ברצון ובמסירות נפש על כל הדורות.

ו. ויש להוסיף בפירושו הודעת "תוקפו של אחשוורוש" - בעומק יותר:

למרות שאחשוורוש "מלך בכיפה" והיה רשע כהמן - הרי לא זו בלבד שכאשר היה מדובר בנוגע לבני-ישראל (באחד משתי התנועות דלעיל - הצלת בני-ישראל, והרמתם למדרגה נעלית יותר), נתבטל "תוקפו של אחשוורוש", אלא יתירה מזו - שכאשר מדובר על-דבר בני-ישראל ועל-דבר רצונו של הקב"ה, הרי אחשוורוש עצמו, שקודם לכן גזר גזירה על בני-ישראל, בהיותו עדיין בכל תוקפו ("תוקפו של אחשוורוש"), אמר בעצמו "כתבו על היהודים כטוב בעיניכם".

כלומר: אין הכוונה ש'תוקפו של אחשוורוש' נתבטל לגבי 'תוקפו של נס', אלא 'תוקפו של אחשוורוש' עצמו סייע והתנהג על-פי הכוונה העליונה. מכיוון ש"לב מלכים ושרים ביד ה'", הרי העולם עצמו מתנהג באופן שמסייע לקיום התורה ומצוות.

ז. ומכאן הוראה בכל דור ודור:

כאשר טוענים שהנהגת העולם היא סתירה או מניעה לקיום התורה ומצוות, הן בנוגע לפעולה עם עצמו, והן בנוגע לפעולה עם הזולת - יש לדעת, שכאשר עומדים בתנועה של מסירות נפש ולא מתפעלים מהעולם, אזי נעשה העולם עצמו - כפי שהוא באופן ש"עולם כמנהגו נוהג"³³ - סיוע לעבודת ה'.

וכפי שהיה "בימים ההם" - שעל-ידי זה שבני-ישראל עמדו במסירות נפש כל השנה כולה, ו"לא עלה על דעת שום אחד מהם מחשבת חוץ חסיושלום"³⁴

(31) אסתר ט, כג.

(32) שבת פח, א (ובפרש"י).

(33) לשון חז"ל - ע"ז נד, ב.

(34) ראה תו"א מג"א צז, א. צט, ב. הוספות קכ, סע"ד.

ובכ"מ.

(35) מגילה יב, א.

(36) ראה שבת קמז, רע"א. פרדר"א פמ"א. ועוד.

(37) יתרו כ, ב.

(38) ראה תניא אגה"ק ס"ד.

הלכות ומנהגי חב"ד

שבת קודש פרשת צו
ט"ו באדר ב' - שושן פורים

בירושלים:

נוהגים 'פורים משולש': ביום שישי - קריאת המגילה ומתנות-לאביונים; בשבת-קודש - אמירת 'ועל הניסים' בתפילה ובברכת-המזון (וכמובן שאין אומרים 'אב הרחמים' ו'צדקתך'), ומוציאים שני ספרי-תורה. בספר השני קוראים למפטיר 'ויבוא עמלק', וההפסטה: "כה אמר ה' פקדתי" (כמו בשבוע שעבר). וביום ראשון - כדלקמן.

* בקריאת 'שניים מקרא ואחד תרגום' בירושלים, יש לזכור לקרוא את שתי ההפטרות, כמנהגנו.

בערי הפרוות:

הפטר פרשת צו: "כה אמר ה'... אבדה האמונה ונכרתה מפייהם. כה אמר ה' אל יתהלל... נאם ה'" (ירמיהו ז, כא-כח. ט, כב-כד).
אין אומרים 'אב הרחמים'.
מרבית קצת במשתה ומשחה.⁴
בתפילת מנחה: אין אומרים 'צדקתך'.

יום ראשון,
ט"ז באדר ב'

בירושלים:

אין אומרים תחנון. בתפילה אין אומרים 'ועל הניסים', אולם יש לאומרו בברכת-המזון

(1) ספר-המנהגים עמ' 33.

על-ידי תוקף מרדכי ממשיכים אלוקות ("גאולה") בעולם

מביא גאולה לעולם – כיצד?

יש משנה מפורשת שבה מוזכר עניין הגאולה: "הא למדת, כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" (אבות פ"ו, ו).

[.] והביאור בזה . . בפנימיות העניינים:

... "עולם" הוא מלשון העלם והסתר, היינו שמציאות האלוקות היא בהעלם והסתר, שהרי במציאות העולם לא רואים אלוקות בגלוי . . ומובן, שמעמד ומצב זה הוא עניין של גלות. וזהו "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם" - היינו שכאשר לימוד התורה שלו הוא באופן שניכר שזוהי תורתו של הקב"ה, "בשם אומר", הרי הוא ממשיך אלוקות בעולם, ועל-ידי זה "מביא גאולה לעולם" - תמורת הגלות העולם והסתר העולם.

וממשיך במשנה "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי":

"אסתר" מרמז על העלם והסתר דאלוקות במציאות העולם, כמאמר רז"ל "אסתר מן התורה מנין שנאמר ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". ו"מרדכי" קאי על כל אחד ואחת מישראל - "עם מרדכי", מכיוון שהנהגתו היא בדוגמת הנהגתו של מרדכי, אשר "לא יכרע ולא ישתחוה". וזהו מה שכתוב "ותאמר אסתר למלך (מלכו של עולם שאחרית וראשית שלו) בשם מרדכי" - שעל-ידי עבודתם של בני-ישראל "עם מרדכי", שעומדים על כל עניני התורה ומצוותיה בתוקף המתאים ד"לא יכרע ולא ישתחוה", מתבטל העולם וההסתר שבמציאות העולם, ונמשך גילוי אלוקות - "מלכו של עולם" - בעולם כולו.

והדיוק הוא - "ותאמר אסתר למלך גוי", היינו שההסתר גופא (אומר למלך מלכו של עולם) נהפך לקדושה, ועל-ידי זה נפעל העניין דיתרון האור מן החושך ויתרון החכמה מן הסכלות.

הביאור בקושייתו של ה"בן עשר למשנה" - מכיוון שכבר אמר דבר בשם אומרו כמה פעמים - מדוע עדיין לא נגאלו כל בני-ישראל מהגלות, הרי "כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם":

מכיוון שהתנא מביא ראיה לדבר "שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי", הרי ביודעו את פרטי הדברים בקשר לגאולת פורים, סרה קושייתו:

לכל לראש - הרי מאז ש"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" עד לענין הגאולה, לקח משך זמן רב, כי המאורע ד"ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי" היה משך זמן רב לפני גזירת המן, וגאולת פורים הייתה ריבוי זמן לאחרי זה - כאשר קראו ב"ספר הזיכרונות" וימצא כתוב כך וכך, וכתוצאה מזה השתלשלו העניינים עד לגאולת פורים.

ועוד - וגם זה עיקר: גאולת פורים לא הייתה גאולה אמיתית ושלמה, שהרי גם לאחרי גאולת פורים - "אכתי עבדי אחשוורוש אנן".

(תורת מנחם - התוועדות 'ה'תשמ"ג, חלק ד, עמ' 1782-1793)

ב'הרחמן². סעודת-פורים ומשלוח-מנות [ורצוי גם מתנות-לאביונים³].

(ויש מחמירים לצאת ידי כל הדעות, ושולחים מנות בימים י"ד, ט"ז, ט"ז, וסעודת-פורים עושים גם בשבת, שמוסיפין סעודה אחת לשם פורים⁴).

בערי הפרוות: אומרים תחנון כרגיל.

ממכתב הרבי בקביעות זו:

"מיידי בראשית תקופת הגלות... קיבלו בני-ישראל על עצמם שלא לשכוח את ירושלים, לזכור אותה ולהעלותה על ראש כל שמחה... לפיכך היה מן הראוי והנכון וטוב מאד, שיהודים בכל מקום יסיפו ביום ראשון... בעניינים רבים של שמחה:

* בדברי תורה (שהם 'משמחי לב');

* לשמח יהודים מתוך אהבת-ישראל;

* ואם מתאים ונחויץ - על-ידי משלוח-מנות איש לרעהו ומתנות-לאביונים;

* ובמיוחד על-ידי כנסים לחיזוק היהדות מתוך 'ירושלים' - יראה שלימה (את ה'). במיוחד - כנסים... של ילדי-ישראל, שכל אחד מהם, אף העוללים והיונקים, נמנה על 'צבאות ה'". וכל זה מתוך שמחה אמיתית - וכאמור בסיומו של שולחן-ערוך אורח חיים הלכות פורים: 'טוב לב משתה תמיד'..."

(2) לוח כולל-חב"ד. ולפי זה, יש להוסיפו גם בתפילה, ב'אלוקי נצור'.

(3) בהערה במכתב דלהלן בסוף הלוח.

(4) לוח כולל-חב"ד.

(5) י"א אדר-שני תשמ"א (שנת 'הקהל'), נדפס בליקוטי-שיחות, כרך כא, עמ' 490, ובלה"ק - בס' אגרות-מלך ח"א עמ' רמג.

בברכה לשמחת פורים

זכותן של בנות-ישראל במגילה שנקראת דווקא על שם אסתר
• משלוח מנות לרבי עם מסרים של ה'מבצעים' • מתנדבים
ל'עד דלא ידע' וכוס נוספת על השבון התועדות שושן פורים
• מה יכולים הגדולים ללמוד מן הקטנים בשמחת פורים • ולמי מוסר הרבי את שרביט הזהב

אנו לחיים או כו", שבדאי היו בדרגה זו על-ידי חינוך מיוסד על יראת שמים ואהבת ה' משך זמן שלפני זה משחרת טל ילדותם.
 ושייכות מיוחדת בפרט לתלמידות, שהנס בא על-ידי בתי-ישראל, וכמודגש על-ידי זה שהמגילה נקראת לא על שם מרדכי, וגם לא על שם מרדכי ואסתר יחד, כי אם על שם אסתר בלבד, מגילת אסתר.
 ויהי צרון שיקויים בכל אחת ואחת מהן, בלשון המגילה, "ליהודים היתה אורה ושמוחה וששון ויקר", כפשוטו של מקרא, ביחד עם פירוש חכמינו ז"ל, "אורה - זו תורה" וכו', אשר כמוכן אשר התורה שבעל פה אינה סותרת חס-ושלום תורה שבכתב, אלא מפרשת ומבארת, אשר אורה כפשוטה אפשרית כשהחיים מוארים בנר מצוה ותורה אור וכו'.
 בברכה לשמחת פורים ולבשורות טובות בכל האמור.

משלוח מנות לבית הרבי

סיפר הרה"ח ר' יהודה-לייב שי' ביסטריצקי, שזכה להיות ממקורבי הרבי וביתו (בראיון שהעניק ל'כפר-חב"ד', ופורסם בגיליון 804 עמ' 36) - על

"ובפרט שנכנסנו בחודש אדר המוצלח", התבטא הרבי בפתק להנהלת צא"ח בניו-יורק, על מכתבם מו' אדר תשל"ה, שבו דיווחו על רשימת יהודים שקיבלו על עצמם לתרום תרומות וכו' לטובת הארגון. קודם למשפט זה נכתב: "נתקבל ותשואות חן. אזכיר עוד הפעם על הציון ובפרט... [=כנ"ל]".

הנה מכתב מעניין שכתב הרבי "בימי הכנה לפורים", אשר נועד לאשר קבלת תרומה של מחנכת ותלמידותיה למטרת צדקה. הרבי כורך זאת בימי הפורים (פרסום ראשון):

ב"ה, ז' אדר, ה'תשל"ה

ברוקלין נ.י.

מרת דבשה תח"י דריבין

ברכה ושלום!

מפני סיבה נתאחר אישור מכתבה בצירוף התרומה בלשונה - דמי צדקה של תינוקות של בית רבן, לקופת פדיון שבויים וזכות הצדקה תעמוד לכל אחת ואחת מהתלמידות תי'.

כיוון שהכל בהשגחה פרטית, הרי כן הוא גם זה שהאישור והקבלה נשלחים בימי הכנה לפורים, והשייכות המיוחדת בזה מובנה, כידוע שביטול הגזירה היה על-ידי זה שמרדכי היהודי קיבץ תינוקות של בית רבן והלהיב את לבבם עד שהכריזו "אתך

ויש להסביר זאת בעבודת האדם לקונו: "יום" - רומז לאור ולגילוי, ככתוב (בראשית א) "ויקרא אלוקים לאור יום", שזהו עסק התורה והמצוות המגלה את אור ה' בעולם.
 "לילה" - רומז לחושך ולהעלם, שזהו העסק בדברי הרשות שמעלימים על תכלית חייו האמיתית של האדם בעולמו.
 המשמעות הפנימית של הקטרת החלבים ביום היא "הקטרת" התענוג שבעבודת הבורא (חלב רומז לתענוג), כלומר: לעבוד את ה' אך ורק כדי לקיים את הרצון העליון, לא משום התענוג שבעבודה זו. ואילו הקטר החלבים בלילה משמעותו - שיש "להקטיר" גם את התענוג שבדברי הרשות, לעסוק בהם רק כפי הצורך, לשם שמים.
 אולם עיקר הקטר החלבים הוא ביום דווקא, שכן הצורך לבטל את התענוג שבדברי הרשות - אין בו משום חידוש כליכך; עיקר החידוש הוא שחייב אדם "להקטיר" גם את התענוג שבעסק התורה והמצוות.

(ליקוטי שיחות כרך ג, עמ' 950)

והרים את הדשן... ושמו אצל המזבח... והוציא את הדשן אל מחוץ למחנה (ו,ג,ד)

פעם נאמר כאן "והרים את הדשן" ופעם נאמר "והוציא את הדשן". יש כאן רמז לשני סוגים של 'דשן' בעבודת ה', שאחד מהם יש להרים ואת השני להוציא.
 דשן בכלל הוא פסולת, ובעבודת-ה' הוא רומז למרירות ולעצבות שאדם מרגיש על שפלות מצבו. תחושות אלה הן בבחינת פסולת, שכן בדרך-כלל צריך לעבוד את ה' מתוך שמחה דווקא.
 אלא שיש הברל בין מרירות לעצבות:
 "והרים את הדשן" - נאמר על המרירות. במידה זו יש גם חלק טוב, שהרי היא מביאה בסופו של דבר לשמחה עצומה, ויש לנצל למען העניין החיובי שבה.
 "והוציא את הדשן" - נאמר על העצבות. מידה זו אינה מביאה שום תועלת בעבודת-ה', ולא עוד אלא שהיא "אסקופה הנדרסת לכל מיני רע"; ויש להוציאה ולבערה מקרבנו.

(סידור עם דא"ח עמ' לא)

אש תמיד תוקד... לא תכבה (ו,ו)

מפרש הרבי ה'צמח-צדק':

"אש תמיד" - זה הלומד עם חברו ומעורר את 'אש התמיד' האלוקית שבנפשו,

"לא תכבה" - זכות זו תעמוד לו לעד.

(היוס"ים כ"א אדר שני)

אש תמיד (ו,ו)

אש שנאמר בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות... אף היא מעל מזבח החיצון תוקד (רש"י)

"מזבח החיצון" - רומז לעבודת האדם עם זולתו, הנמצא ב'חוץ'.

"הדלקת המנורה" - רומזת ללימוד התורה, כנאמר (משלי ו), "ותורה אור".

כאן טמון רמז נפלא: העובדה שהדלקת נרות המנורה נעשתה דווקא מאש שעל-גבי מזבח החיצון, מלמדת שהדרך לזכות לאור התורה (הדלקת המנורה) היא דווקא כאשר האדם אינו מסתפק בעבודתו עם עצמו אלא מתעסק גם בטובת הזולת - "מזבח החיצון".

(ליקוטי שיחות, כרך יז, עמ' 56)

פרשת צו

צו את אהרון (ו,ב)

אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות (רש"י)

"אין צו אלא לשון זירוז" - כללות עבודתו של האדם לקוננו צריכה להיות מתוך זריזות, בגלל השמחה והתשוקה לקיים את רצון הבורא.
 "מיד" - מצווה הבאה לידיך אל תחמיצה, אלא יש לקיימה מיד, ללא דחיות.
 "ולדורות" - הקיום אינו חד-פעמי, אלא נמשך עד סוף כל הדורות. ובשני מובנים: א) יש לפעולה זו פירות ופירי-פירות עד סוף כל הדורות; ב) הפעולה עצמה היא תמידית, ובלשון הידוע - 'פעולה נמשכת'.

(מהתוועדות שבת יקודש פרשת צו תשמ"ג, תענית אסתר תשמ"ו. תורת מנחם תשמ"ו כרך ב, עמ' 700)

צו את אהרון (ו,ב)

ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חיסרון כיס (רש"י)

מדוע נאמר זירוז זה דווקא כאן ולא במצוות אחרות שיש בהן חסרון כיס?
 אלא כשיהודי מוציא כסף על מצווה, אין צורך לזרוז על כך, שכן הוא יודע שהוצאה זו הכנסה היא, ועל-דרך מאמר רז"ל (שבת קיט), "עשר בשביל שתתעשר"; אבל כשמדובר בהוצאת כסף של הקדש לצורך הקרבת התמיד, מתלבש היצר-הרע באצטלא דקדושה וטוען: אולי צריכים להוציא כסף זה למטרה אחרת, חשובה יותר? הרי מדובר בכספי ציבור, וכל פרוטה יקרה. חישובים כאלה עלולים למנוע את קיום המצווה בזריזות.

על כך באה התורה בזירוז מיוחד, לאמור: הקב"ה יודע את כל החשבונות טוב ממך, ועליך לקיים את מצוותיו ללא היסוסים, במהירות וזריזות.

(מהתוועדות שבת יקודש פרשת צו תשל"א)

זאת תורת העולה היא העולה (ו,ב)

לו היה אדם מצוי בעלייה תמידית בעבודתו, לא היה מתענג בה תענוג אמיתי, שכן 'תענוג תמידי אינו תענוג'. רק על-ידי הירידה שבאה מזמן לזמן אפשר להגיע לתענוג אמיתי.
 זהו שרמז הכתוב: "זאת תורת העולה" - המילת "זאת" באה למעט, והיא רומזת לירידה בעבודת האדם. "היא העולה" - ירידה זו היא לצורך עלייה, שכן דווקא היא מביאה לתענוג אמיתי בעבודת הבורא.

(כתרי-ש"טוב עמ' טז)

זאת תורת העולה (ו,ב)

בא ללמד על הקטר חלבים ואיברים שהיא כשר כל הלילה (רש"י)

בגמרא (מנחות עב) אמרו, שעיקר הקטר חלבים הוא ביום, אלא שאפשר להקטירם גם בלילה.

משלוחי המנות שהיה מביא לבית הרבי:

מדי שנה הייתי מביא לרבנית משלוח-מנות שכלל חלה מיוחדת שאשתי היתה אופה לכבוד סעודת פורים. כשהרבי היה נוטל ידיו לסעודת פורים בביתו, היה בוצע את החלה הזאת... נוסף על החלה, הוספנו גם עוגה גדולה, חבילת שוקולד נאה ובקבוק משקה.

בשנת תשכ"ח, כשריכר הרבי על מבצע תפילין, הכינה רעייתי עוגה בצורת זוג תפילין, עם כל הפרטים הקטנים. מאז, בכל השנים הבאות, תמיד היתה לעוגה צורה בעלת משמעות. לדוגמה: כשהרבי דיבר על הקמת 70 מוסדות חדשים בתשל"ג, העוגה היתה מקושטת בכתמים קטנים. וכשרובר בתשכ"ט על "פרוות תשב ירושלים", העוגה היתה בצורת כותל. שנת תשמ"ג החלה בסימן "לכתחילה אריבער", ואשתי קבעה במרכז העוגה "גדר" ויהודי חסידי מדלג עליה ברגלו האחת, ולצידו הכיתוב 'לכתחילה אריבער'.

העוגה שלנו עמדה בקביעות כפורים על השולחן בביתו של הרבי. כשהרבי היה מגיע הביתה, היה מביט על העוגה והמסר שעליה, אחר-כך היה מורה להעביר את משלוח המנות לתלמידות "בית רבקה" או "בית חנה". התלמידות היו מפוררות את העוגה ומכינות ממנה עוגה גדולה, וממנה היו מחלקים לכולן. כך נהג הרבי גם בחלה, שהיה שולח מדי שנה לאחד המוסדות.

לאחר הסתלקות הרבנית, הבאתי (=בתשמ"ט?) את משלוח המנות ל-770. עמדתי ליד הדלת וכשהרבי נכנס לחדרו לאחר מנחה, ניגשתי ואמרתי שאני רוצה להכניס זאת לחדרו. הרבי פתח את הדלת והורה לי להיכנס. שאלתי את הרבי היכן להניח את משלוח המנות, והרבי ענה שאניח זאת על המיטה שעמדה שם. כמו תמיד, עמד הרבי גם הפעם והביט ממושכות במשלוח.

כפורים תשנ"ב, לאחר כ"ז אדר ראשון, אמר לרבי בני ר' ישראל שאני רוצה להכניס משלוח מנות, והרבי נענע בראשו לחיוב. כשהבאתי את משלוח המנות, עמדו ליד הרבי המזכירים, הרופא, האח ובני, והרבי ישב על הכיסא ליד שולחן רפואי. הנחת את המשלוח לפני הרבי והרבי הביט עליו בעיון.

כפורים תשנ"ד הכינה אשתי את העוגה עם ציור רופא וכיתוב "זייט געזונט" (=היו בריאים) ועוד. בשעה אחת עשרה בלילה, הגעתי עם בני ומשלוח המנות. הרבי לא היה לבוש במעיל ורק הכובע היה עדיין על ראשו הק'. ניגשתי לרבי ואמרתי: יהודה לייב בן שפרה מביא משלוח מנות. הרבי נענע בראשו. אמרתי לרבי שחסידים מבקשים שלרבי תהיה רפואה שלמה. הרבי ענה אמן. הוספתי ואמרתי: "חסידים מבקשים שיהיה גילוי המשיח", והרבי ענה אמן.

...בני הוסיף ואמר לרבי: "ואבי הביא בקבוק משקה להתוועדות. האם הרבי רוצה לחלק משקה?". הרבי נענה בראשו לחיוב. בני הביא במהירות כוסות והרבי מזג מבקבוק המשקה לד"ר קופר, לי ולבני. בירכתי את הרבי בברכת רפואה שלמה, הרבי ענה אמן ויצאתי.

דקה אחר כך הגיע אלי בני עם בקבוק המשקה ואמר לי שהוא שאל את הרבי אם הרבי רוצה שאני אחלק את המשקה לקהל, והרבי ענה בחיוב. חילקתי מהמשקה בהתוועדות לקהל.

מאוחר יותר התברר שהיתה זו זכות מיוחדת בביקור זה, כי בימים לאחר מכן עבר הרבי לבית הרפואה, ולא הורשו לגשת אליו מלבד המזכירים.

כשהרבי חיפש מתנדבים ל'עד דלא ידע'

קרוב לסיום התוועדות פורים תשכ"ט אמר הרבי (שיחות קודש תשכ"ט כרך א, עמ' 449):

מכיוון שאוהזים כבר בסיום ההתוועדות, דרוש אפוא לכל הפחות אחד שיהיה באופן של "עד דלא ידע" - יתנדב אחד ויעשה זאת בגזירה'.

אחר כך אמר הרבי:

לא נורא אם ימצאו שניים ואפילו שלושה; אך אין הכוונה לכל אחד ואחד.

טרם מסירת המזונות מההתוועדות, אמר הרבי: מכיוון שמחר שושן פורים, מסתמא יסדרו הקהל התוועדות גדולה בתוך "המשך" - יקחו עמם מהמזונות וימשיכו את השמחה, וימשיכו זאת על כל השנה כולה.

הרבי מסר את המזונות עבור ההתוועדות;

לאחר שברך ברכה אחרונה רמז למזוג לו עוד כוס וכשזמנו לו אמר:

אצלי כבר אחרי ברכה אחרונה, וממילא יש "שאלה" אם מותר לי לשתות כוס נוספת. לכן אם מישהו יהיה במצב של "עד דלא ידע" - אפסוק לקולא.

[אחרי הפסק קצר המשיך הרבי בדיבורו]: זהו על חשבון ההתוועדות שיקיימו [=החסידים] בשושן-פורים, וממילא זהו עניין בפני עצמו, אולם מהווה - "המשך".

[אחרי שתיית הכוס הנוספת בירך הרבי עוד הפעם ברכה אחרונה, החל לנגן "צמאה לך נפשי", וטרם צאתו החל לנגן ניגון שמח].

שהגדולים 'טפלו' ב'המן' כמו הקטנים

ה"שטורעם" המיוחד שבו חוגגים ילדי-ישראל את ימי הפורים - הוא יותר משמחת שאר המועדים, ואפילו יותר מ"שמחת תורה", אמר הרבי בהתוועדות פורים תשד"מ (תורת מנחם התוועדות תשד"מ כרך ב' עמ' 1239).

הרבי הוסיף:

ועד כדי כך שכאשר מתאספים כל הגדולים, ההורים, המלמדים וראשי הישיבות, כדי לשמוע את קריאת המגילה, באים הילדים הקטנים עם ה'רעשנים' שלהם, ומניחים להם לעשות את כל ה"שטורעם" באמצע קריאת המגילה, עד שמפסיקים באמצע הקריאה כדי שילדי-ישראל גם ילדים קטנים ביותר שמלאו להם שנים אחדות בלבד - יוכלו להביע את השתתפותם בשמחת פורים עם כל ה"שטורעם" וההתלהבות והתמימות האופיינית להם!

הרבה יהודים מבוגרים היו יכולים להתברך שגם הם היו מסוגלים להגיב באותה חיות והתלהבות אמיתית, כפי שעושים זאת ילדי-ישראל הקטנים - כאשר הם שומעים את השם "המן" . . האגני: מרעישים ברעשנים, רוקעים ברגליהם הקטנטנות וכיצא בזה, כשכל זה מלווה בתמימות, חיות, התלהבות ו"שטורעם"!

בהתוועדות תשכ"ט (שיחות קודש תשכ"ט כרך

א' עמ' 448) אמר הרבי בין השאר:

ימי הפורים הם זמן מסוגל להתחלה טובה בזה, שהוא - היהודי - יתגבר על כל העניינים המונעים ומבלבלים, עד לעניינים כפשוטם, ואדרבה, אותם עניינים שהיו כמניעה, מתייצבים באופן של "ונהפוך הוא" להיות מסייעים, והיהודי יצא מן המיצר אל המרחב בכל הפרטים.

לדחוק ולהיכנס למולך שלא כדת...

בפורים תשכ"ו התבטא הרבי: את שרביט הזהב שלי הנני מוסר לאלו הנוסעים לשליחות... המעניין הוא, כי כבר בפורים תשי"א (תו"מ התוועדות תשי"א עמ' 298 ואילך) התווה הרבי את האופן שבו על חסיד ושליח לעבוד את עבודתו - עבודת השליחות:

הסדר הרגיל הוא שאין לבוא אל המלך אל החצר הפנימית... - "כל עבדי המלך גו' יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו גו'".

אמנם, בימי הפורים, ניתן כוח לכל בני-ישראל, כל אחד ואחד לפי ערכו, שכאשר הולכים בתוקף... ולא מתחשבים בכך שהכניסה אל החצר הפנימית היא "לא כדת",

- שכן, בידעו שבחצר הפנימית נמצא המלך אחשוורוש, "זה הקב"ה שאחרית וראשית שלו", מה איכפת לו ("וואַס איז אים די נפקא-מינה"...) אם הנהגה זו היא "כדת" או "לא כדת"... כיוון שידוע שעלי-ידי זה יפגש ("ער וועט זיך צוזאַמענקומען") עם הקב"ה "שאחרית וראשית שלו" -

אזי מתנהגים עמו מלמעלה גם כן "שלא כדת" - שמכניסים אותו אל המלך אל החצר הפנימית, ולא עוד אלא שנותנים לו את "ראש השרביט", ואחר כך נותנים לו את כל השרביט, כמבואר פרטי העניינים בזה בדרושי פורים.

ומימי הפורים הרי זה נמשך גם על כל השנה כולה:

[. .] מימי הפורים למדים כלל, שכאשר רואים שאין עצה... "כל עבדי המלך גו' יודעים" שאין להכנס אל החצר הפנימית... לא צריכים להתפעל,

אלא להידחק שמה ("שפאָרן זיך אָהינצו")!

ובהתאם לכך נעשית ההנהגה על כל השנה כולה - שכאשר רואים שאין ברירה אחרת, אזי, "ובכן אבוא אל המלך אשר לא כדת"...

[. .] להיותו בתנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, "עד דלא ידע" - אינו מתחשב בשום דבר, "כדת" או "לא כדת", ודוחק את עצמו "לבוא אל המלך אל החצר הפנימית", ולא איכפת לו מה תהייה התוצאות מהכניסה שלא כדת (אף-עלי-פי ש"כל עבדי המלך ועם מדינות המלך יודעים אשר כל איש ואשה אשר יבוא אל המלך אל החצר הפנימית אשר לא יקרא אחת דתו גו'"), כהמשך הכתוב: "וכאשר אבדתי אבדתי".

- הנהגה כזו (לדחוק את עצמו לבוא אל המלך למרות הסיכון שבדבר, "כאשר אבדתי אבדתי") היא היפך השכל, ולכאורה, בכגון-דא כתיב "איוולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו", וכפי שמאריך אדמו"ר מהר"ש בהמשך מים רבים שהנהגת האדם להעמיד עצמו בסכנה בשביל להשיג עושר כו', היא "האיוולת שלו", שעל-ידיה "יסלף דרכו", ואחר כך "על ה' יזעף לבו, מדוע הגיע לו ככה שיוזק . . או יסתכן בעת מן העיתים, ובאמת האדם הוא עצמו גרם לזה כו'". אמנם, בנדון יידן לוקח הקב"ה את ה"איוולת אדם" (שדוחק את עצמו לבוא אל המלך אשר לא כדת) על עצמו, שעל-ידי "איוולת" זו תומשך לו ברכה והצלחה מרובה.

[. .] כשהאדם דוחק את עצמו "לבוא אל המלך" . . אשר לא כדת", מתנהגים עמו מלמעלה גם כן באופן ד"לא כדת" - שלא עושים חשבונות אם ראוי הוא לבוא אל המלך אל החצר הפנימית אם לאו, כיוון ש"דחק ונכנס"...

[. .] גם כאשר אינו מבין בשכלו כיצד יבוא הדבר

לידי פועל, צריכה להיות הגישה באופן שמוחלט אצלו בתוקף הכי גדול, אי אפשר בלאו הכי, שצריך להתנהג באופן ש"עינו טובה (גם) בשל אחרים", על-ידי ההתעסקות עם הקהילה כולה, ומוחלט אצלו שכיוון שהוטל עליו תפקיד זה (גם אם אין הדבר מתקבל בשכלו) צריך הוא למלאותו, ואז, בודאי ימצא את הדרכים והאופנים המתאימים - על-פי שכל, טעם ודעת, "ידע" - לפעול על הקהילה כולה.

[. .] ובפסחות: כשתובעים ממנו ענין מסויים - לא נוגע הטעם ודעת שלו, אם הוא כן מבין או לא מבין, ולא איכפת לו אם זהו ענין ד"ארור המן" או ענין ד"ברוך מרדכי"; עליו לדעת רק ש"חייב איניש כו'", וכיוון שהטילו עליו חיוב זה, צריך למלאותו.

וכאשר התחלת העבודה היא באופן ד"לא ידע", אזי נעשית גם העבודה ד"ידע" באופן אחר, ולא עוד אלא שגם אם ישנם עניינים שנראים לו כהעלם והסתר (ברחניות או בגשמיות או בשניהם יחד), ומצד השכל ("ידע") לא יתכן שיתפכו לקדושה, ודיים שלא יעלימו ויסתירו על קדושה, הרי על-ידי התחלת העבודה באופן ד"לא ידע", פועל גם בנוגע לעניינים אלה, שלא זו בלבד שלא יעלימו ויסתירו, ולא זו בלבד ש"בעל כרחם יענו אמון", אלא שיתפכו באופן שעל-ידי יתוסף סיוע בקדושה.

יצויין, כי לאחר השיחה ציווה הרבי שיביאו כוסיות גדולות יותר לאמירת לחיים, ואמר כי אין צורך ליתן "קימעא קימעא". אחר כך ציווה לנגן, וכשניגנו אמר שניגנו בשמחה גדולה יותר ("פריילעכער"), וניגן בעצמו בשמחה גדולה, ונענע בידו הקדושה להגברת השמחה.